

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XV — Број 74 — Субота, 30 мај 1953

МИКИ И ЊЕГОВ ДВОЈНИК

МИКИ
СТИЖЕ У
МЕДИОКУ

СРЕТО,
РЕЦИ ТИ НАМА
КОЛИКО ЗЕМЉЕ
ИМА У ЈЕДНОЈ
ВЕЛИКОЈ
ЈАМИ?

ПА, ЈА
МИСЛИМ
КОЛИКА
ЈЕ ЈАМА.

МИКИ,
ПРОФ ЈЕДИОКА
И МАРКИЗ
БЕДИОКА ЗА-
ПЛОВИЛИ СУ
ПУТ МЕДИ-
ОКЕ

ШТА ЋЕ
БИТИ МОЈА
ДУЖНОСТ ДОК
БУДЕМ
ИЗИГРА-
ВАО КРАЉА
МИХАЈЛА?

СВЕ ЋЕМО
ВАМ ПО-
ТАНКО О-
БЈАСНИТИ!

ПРВО, НАУЧИТЕ ДА ГО-
ВОРИТЕ НАШИМ
НАГЛАСКОМ!
ГОВО-
РИ ЛИ ТАКО
И МИХАЈЛО?

ДА, И
ОН!

ДОБРО, А
ШТА ЋЕ
БИТИ АКО
СЕ НАША
ПРЕВАРА
ОТКРИЈЕ?

ТО НЕ СМЕ ДА
СЕ ДОГОДИ! ЈЕР
АКО НАС УХВА-
ТЕ...

... СВА
ТРОЈИЦА
БИЋЕМО
СТРЕЉА-
НИ!

МИКИ
СЕ
УПОЗНАЈЕ
СА ГОВОРМ,
ПОНАШАЊЕМ
И
ДУЖНОСТИМА
МИХАЈЛА
XIII,
У ТОКУ
ДУГОГ
ПУТОВАЊА...

БРОДОМ
НИ ПРЕМА
КОМЕ НЕ
СМЕТЕ ДА БУДЕТЕ
ЛОУБАЗНИ! МИХАЈ-
ЛО ЈЕ НАМРГОЊЕН
И ПР-
ГВ!

ХМ!
ТО МИ
НЕЋЕ
БИТИ
ЛАКО!

ВОЗОМ
А ОВО СУ СЛИКЕ
СВИХ ДВОРАНА И
МИНИСТАРА! СВИ-
МА МОРАТЕ ДА
ЗАПАМТИТЕ
ИМЕНА!

Е, ВРАШ СЕ,
ЈЕР КАД ЈЕ ЗЕМЉА У ЊОЈ,
ОНДА ОНА ВИШЕ НИЈЕ
ЈАМА.

Е, ОВО, БАШ, НЕ РАЗУМЕМ!
ДА ЛИ МИ ЈЕ КЕЛНЕР
ДОНЕО ПОЛУ-
ПРАЗНУ
ИЛИ
ПОЛУ-
ПУНУ
ЧАШУ.

МИНИ, ШТА СЕ
ДОГОДИЛО
ШИЛО?

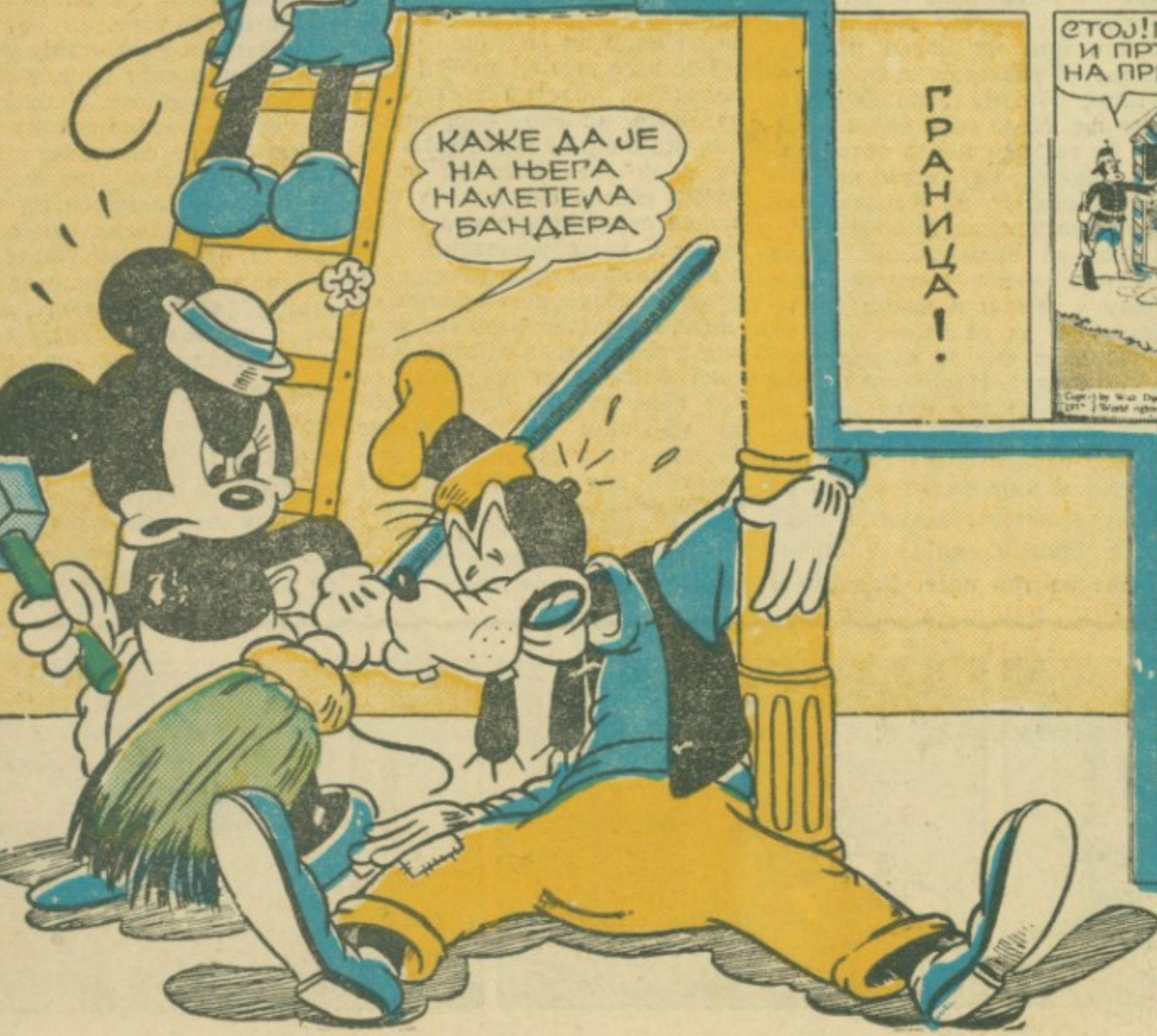

АУТОМ
И НИКАКО
НЕ ЗАБОРАВИ-
ТЕ ДА ГОВОРИТЕ
СА НАГЛАСКОМ
КОЈИ СТЕ НА-
УЧИЛИ!

КОЧИЈАМА
СВЕ СТЕ ОД-
ЛИЧНО НАУЧИЛИ!
НИКО СЕ НЕЋЕ ДО-
СЕТИТИ ДА НИ-
СТЕ МИХАЈЛО!

ЗАБОРАВИ-
ТЕ ДА СТЕ
ИКАД
БИЛИ
МИКИ
МАУС!

КАЖЕ ДА ЈЕ
НА ЊЕГА
НАЛЕТЕЛА
БАНДЕРА

ГРАНИЦА!

СТОЈ! ПАСОШИ
И ПРТЛОГ
НА ПРЕГЛЕД!

МАГАРЧЕ
ЈЕДАН,
ЗАР СЕ
УСУЂУЈЕШ...

ШТА?! ВЕЛИЧАСТВО... НИЈЕ ТВОЈЕ
ОПРОСТИТЕ МИ... ДА МИСЛИШ!
ЈА САМ МИ-
СЛИО... КУТИ! СТАНТЕ
ПРОФЕ!

НЕМОЈ ДА СЕ ИЗВИЊА-
ВАШ! ТИ СИ САМО ВР-
ШИО СВОЈУ ДУ-
ЖНОСТ, ШТО
ЗНАЧИ ДА СИ
ДОБАР
ВОЈНИК!

МОЈА ЈЕ ДУЖНОСТ ДА СТАНОВ-
НИКЕ МЕДИОКЕ УЧИНИМ
ЗАДОВОЉНИМ! МИСЛИМ ДА
САМ ДОБРО
ПОЧЕО!

У
ИДУЋЕМ
БРОЈУ:

МИХАЈЛО
XIII

(10)

Црно лице згрчило се у дивљи осмех.

— Но, ланкор. — Стратерс је одахнуо. У рђаво изговореним речима он је ипак нашао значење које му је донело наду: не, није још.

— Зашто су је одвели? — Она бити бела коза без рогова, — прошапутало је чудовиште уз пакостан осмех. — Сутра увече мало-лоа правити велика јици — велику гозбу.

— Гозбу! — Стратерс није могао да савлада дрхтавицу која га је обузела на те речи.

— Дуго немали белу козу за жртву. Цео дан народ доћи сутра месец изађе. Велика игра... велика жртва... и...

Стратерс је са страхом видео како се очни капци црног човека полако склапају. Брзо му је притегао завој, желећи да му продужи живот. Он мора да сазна што више о тим чудним становницима острва изгубљених бродова, јер од тога је зависно живот Лиете Линколи.

— Одакле је дошао твој народ? Врач је дисао тешко, а глас му је прелазно у слаб шапат.

— Ми дошли пре много, много мена месеца из земље Ант-не... Црни људи тамо много несрећни... робови... Један дан угли... убили све... Тада узели велика дугачка лађа... пре много, много мена месеца... дошли овамо... обожавати ји-ји.

Стратерс је напрегао мозак не би ли у испрекидним реченицама самртника удовно неки смисао. Чинило му се да од сваких пет речи разуми само три. Трудно се да остале погоди, не би ли схватио догађаје који су били права трагедија једне расе.

— Та игра и жртва кад ће се одржати? — наваљивао је он.

Осетио је тада да је причева рука постала млитава. Дрхтавица је потресла његово огромно тело. Изненада, напрежући сву преосталу снагу, црпац се мало подигао.

Сјајне огрлице на његовом врату зањихале су се и зазвекале. Стратерс се тргао, зграбио револвер и уперо га у црчеве груди.

— Сви доћи, — мумлао је рањеник и показивао нешто рукама, — доћи на стотине. Никад тако велика гозба... Лепа бела коза без рогова... Ан! Ан! Доћи моја деца... две жртве... она... — Његов грозничави поглед био је у прављен на пилота, а једним прстом показивао је на његове груди. — И ти... један од оних који убијали наше очеве... Ти, и ти умреш сутра вече... ти не побегнеш...

Из узбуђених дивљакових очију нагло је нестало сјаја, његово тело се опустило и превалило на бок. Огрлице су се још неко време њихале, а затим су се и оне умиле.

Стратерс то није одмах приметио. Рањениково испрекидано казивање испунило га је ужасом и страхом. Јадна, јадна Лиета у рукама тих чудовишта на великом, удаљеном броду.

Првих неколико тренутака Стратерс није знао шта да предузме. Тада је с непомичног тела скинуо све украсе, знаке врачевог достојанства, и склонио их с одређеном намером. Жељни се од гађења, подигао је ишарано тело, које је било тако тешко да је морао да напрегне сву снагу да би га одвукао до оgrade палубе. Јаким замахом пребацио је преко оgrade прво црчеве ноге, а затим журно испустио тело у уску пругу воде између два брода. Дуго су алге држале на површини тело мртваца, чије су стакласте очи и даље нетремице гледале Стратерса. Затим, полако, жуте алге размакле су се под тим теретом и склопиле се над њим.

Кад се вратио на „Ил д' Тараскон", Стратерс је сео да предахне у кабинџу у којој као да се још осећао присуство Лиете Линколи. У једном огледалу приметио је свој лик. Био је изненађен кад је видео како изгледа. Било је то неко прљаво, разбарушено и необријано створење. У његовој глави горела је само једна мисао: он мора да спасе Лиету Линколи од ужасне судбине да буде принесена на жртву.

У мислима је обнављао, сцену по сцену, све догађаје од оног тренутка кад је морао да се спусти крај напуштених бродова.

— А сад, — рекао је гласно, замислићено посматрајући незапаљену цигарету, — кад је врач говорио о неком „готово острву" мислио је свакако на полуострво. Али, шта је подразумевао под оном „дугачки брод са шест прстију". — За-

стао је за тренутак, мучен овом загонетком. Тада му је синило да у том чудном начину изражавања то свакако мора да означава брод са шест катарки. — Која је то земља из које су они дошли? Ант-не? Ант-не? Ханти! — Најзад, све је било објашњено: искварени француски језик, робови... Мора да је то било за време покоља Француза на Хантима, који се одиграо у 18 веку — размишљао је пилот. — Јасно је, Бегунци нису знали да управљају бродом... били су сасвим беспомоћни... Тако су их струје довукле у Саргаско Море. Кад су се већ нашли међу изгубљеним бродовима у Саргау, вероватно нису више ни покушавали да се одатле извуку. На заробљеним лађама било је доста хране за целу колонију, а струје су довлачиле све нове и нове лађе.

Стално на опрези, да га не би изненада напали, пилот се вратио на шпански теретњак, с намером да покупи врачеве китњасте украсе. Мада је гриваста перика била

и полупотонуо, лежао неколико метара даље. У једном лименом суду поред машина нашао је густо, црно мазиво, којим је намазао лице и руке. Тако прерушен пошао је даље. Кад је већ био превалио добар део пута, зачуо је из мрака неко пуцкетање. Застао је и напрегнуто ослушкивао. Тек тада је приметио да се истим правцем којим је он ишао креће неколико косматих створења.

После пола часа Стратерс је застао и видео да не може да иде даље без опасности да буде откривен. Легао је на влажну, клизаву палубу неког старог једрењача и у потпуној тишини ослушкивао топот тих чудних бића, њихове грубе гласове и промукли смех.

Пилот је знао да је још прилично далеко од свог циља. Али, није се усуђивао да иде даље, јер се бојао да ће га заробити. А ропство не би значило смрт само за њега, већ и за Лиету Линколи, коју је он желео да спасе. Изненада, до њега је допрло снажно бубња-

масна и одисала непријатним за- дахом, Стратерс је савладао гађење и ставио је на главу. Узео је тешке огрлице од светлуцавог камења, очигледно од стакла, јер су зрна била сувише велика да би могла бити што друго. Своју маску пилот је допунио тешким гривама. Тада се босоног, да би избегао сваки шум, упутио кроз таму која се све више згушњавала у правцу оног места где је претходне ноћи приметио светли црвени пламен на тамној позадини.

Кад се узвезао уз трули бок једног афричког брода за обалску пловидбу, приметио је да његове руке одудару својом белниом од целе околине.

— Хм, — промрљао је. — Овако нећу моћи даље.

Застао је на палуби, осврнуо се око себе и упутно се у машинско одељење једног старог, малог пароброда, који је, изврнут на бок

њедобоша, исто као и прошле ноћи. Само, бубњање је сад било много јаче и јасније, у ритму од кога се крв ледила.

— Танк-та-та-танк... танк-та-танк, — одјекивали су мукли удари. А тада је јака ватра осветлила небо и збијену масу бродова која је лежала с оне стране узане пруге чистог мора. Свуда око Стратерса чуло се журно корачање. На ватром осветљеној позадини виделе су се силуете десетина и стотина бића, свих узроста и облика, наоружаних секирама, копљима и другим старудијом. Мада су та бића морала знати и за ватрено оружје, изгледало је да га, некако дегнићасто, презиру.

Позиви бубњева на игру поставили су све јачи, а пламен се дижао све више, осветљавајући до најситнијих појединости старе бродове, искривљене катарке, труле палубе и мрачне отворе у њима.

— Дођавола, — мислио је Стратерс, осећајући како му нестаје и последње наде, — мора да их има најмање неколико хиљада.

Црна, отровна сумња стала је да га нагриза. Схватно је да ни с митраљезом — чак и кад би имао срећу да га нађе на некој од оних олутина — не би могао да се бори против толике гомиле. Лежао је на мокрој палуби, упорно тражећи неко решење. Најзад, кад су и последњи дивљаци престали да придолазе, он је лагано и опрезно стао да се повлачи према свом броду.

X

Изгребан, без даха, али чврсто решен да се бори до краја, Стратерс је стигао на „Ил д' Тараскон". Скупно је све своје ствари и брод препустио пацовима. Враћајући се, одабрао је једно скривено место на великом броду са челичним трупом, који је био нешто нижи од брода за пренос угља. Са овог места могао је да држи на оку свој апарат. Мирнији него што је био последњих неколико часова, он скиде врачево одело и наикт којим се био украсио, а затим опра руке и лице. Узбог неке неодређене слутње да ће му дошњије забрети, стрпао је наикт у џеп и стао да кује план — који му се учинио тако дегнићаст, тако смешан, да је за тренутак био готов да га одбаци.

— Али, други начин не постоји, — уздахнуо је пилот. — Морам да ризикујем. Ништа не би користило да пуцају у њих.

Бескрајни часови текли су полако. Постепено, пред његовим очима указивала се слика од које му је застао дах. Топоа, влажан ветар дувао је према југу, загревао ваздух изнад олутина бродова и распривао сабласне, плаве пламенове који су лизали у висину, разбијајући густу таму. Пламени језици постајали су све виши и сјајнији. Стари, трули, полупотонули бродови купали су се у аветнијски плавој светлости.

— То је сигурно фосфор, — говорио је пилот сам себи. — Од њега је потекла и она чудна, плава светлост коју смо видели прошле ноћи. — Та мисао оживела је у њему сећање на онај тренутак кад су он и Лиета Линколи збуњено гледали кроз прозор њене кабине...

Уздахнуо је. — Каков смисла има да он, коме нишлих десет хиљада долара значе све, мисли на ћерку старог Линколија! Али, док је лежао згрчен, прозебао и жада, обнављао је у сећању догађаје у којима се показала права природа ове девојке. Како се држала храбро кад је чула за Керифордову смрт!

— Наставиће се —

Утордар ПУСТИЊАК

У први сумрак извлачи се из свог скровишта мала, чудна животињца. Увек сама, неовластита и трома, креће се по мраку као да не припада свету у коме живи. После неколико корака стане, усправи се на задње ноге, одмара се као да је превалила километре, а затим крене даље, да би се убрзо опет зауставила. Крупне, испупчене очи, које потсећају на округла стаклена дугмета са старомодних ципела, лако откривују у трави жука, неку јагоду, птиче које је испало из гнезда. Али, чак ни тада њени кораци не постају хитрији. Животињца застане још неколико пута пре него што се приближи својој „вечери", лено зевне као да јој није стало до хране и тек тада, као прави гурман, почине да једе полако и дуго. Пошто је утолила глад, она се „умива". Прво оликне своју њушкину, која потсећа на њушку свиње, и главу обраду белим даком, затим врат боје беле кафе, угаситорићи трбух и мрка леђа, а затим ноге на којима су канце

црвене и светле као да су премазане лаком. Док-то ради, задње ноге и реп служе јој као столица. То је, по спољном изгледу, једина њена сличност с кенгуром, далеком „сродником". Ипак, кенгур и ова трома животињца — опосум припадају истој групи, торбарима, јер своју сићушну младунчад носе у торби на трбуху све док не одрасту.

Изддржљивији од цинова

Још пре него што су у давна преисториска времена ишчезле диносове животиње — диносаури, динотере и разни сурлаши — на земљи су се појавили торбари. Многе од тих животиња нису могле да издрже смене геолошких периода: једне су изумрле, а друге су се мењале, прилагођавајући свој телесни састав, изглед и начин живота климатским променама. Од диносаура, гигантских птица и мамута, од тог давно изумрлог света, данас налазимо само фосилне остатке. Међутим, опосум је преживео све те климатске про-

мене, надживео јаке и велике животиње и, што је најзанимљивије, он сам није се много изменио. Од свих данашњих сисара опосум је најмање разликује од својих преисториских предака.

Неки научници сматрају да је опосум могао да надживи остале због тога што је био мали, што су његови младунци, који расту у торби на мајчином трбуху, били на тај начин боље заштићени од младунчади великих животиња и што, најзад, опосум није пробирач у храни. Док су неке животиње полагале своја јаја у песак и затрпавши их одлазиле, не брижући се о својој потомству, женка опосума носила је своје младе са собом. Тешко је на други начин објаснити како је издржала „тешка времена" ова врста торбара, који данас има само у Америци.

Опосум је, како многи тврде, веома тупа животиња. Мада је велик као мачка, његов мозак много је мањи и лакши од мозга животиња исте величине. Али, иако се не од-

ликује неком великом промућурношћу, опосум је понекад веома сналажљив. Кад га појуре пси, он се лако и вешто успује уз дрво. Ако се дрво јако затресе, тако да не може да се на њему одржи и падне на земљу, онда се претвара да је мртав: лежи млитаво, с отвореним челустима, и ништа га не може покренути. Чак и ако га ухватите за реп и витлају њиме у круг, ударају га и гурају, он ниједним покретом неће одати да се само претвара. Али, његова сналажљивост завршава се на томе. Ловци га обично носе на тај начин што му корен репа у главе у рачасту грану, а остатак обавију неколико пута око ње. Мада није везан и мада би се лако могао ослободити, опосум не учини ни најмањи покрет да одмота свој реп и да покуша да побегне.

Ако за време своје ноћне шетње упадне у замку ископану у земљи и неким случајем успе да се из ње извуке, опосум не уме да из тога „извуче поуку". Идуће ноћи поћи ће истом стазом и пасти у исту замку. Међутим, он се понекад избави и из гвоздених кљуса и није редак случај да се у околини мањих насеља нађе опосум који се мучно креће на три ноге. Ухваћен у

кљусе, он стоји мирно све док му ухваћена нога не утрне од бола, а затим је храбро одризе својим оштрим зубима и одлази у своје скровиште, у коме остаје све док природа, тај свеомоћни лекар, не извиди његове ране.

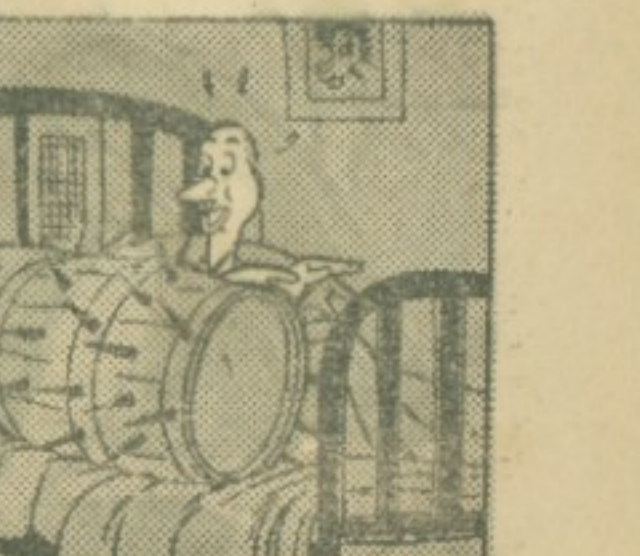
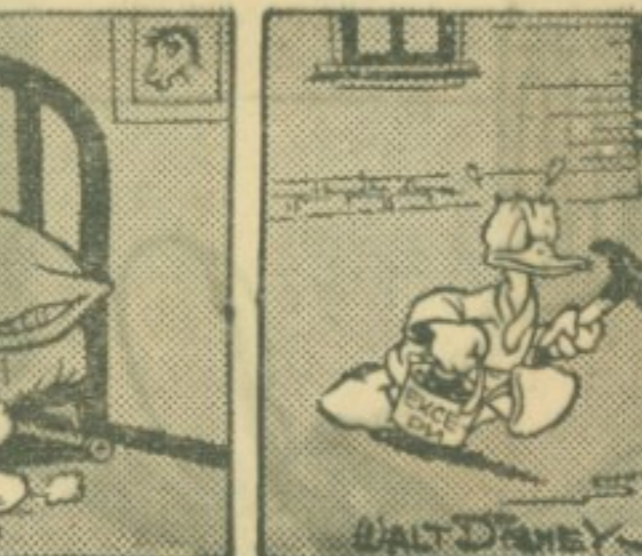
Живи инкубатори

Опосум је прави пустињак. Он увек живи сам и често мења скровиште. Још нико није видео два опосума заједно. Чак и кад се сретну за време ноћних шетњи, они ће мирно проћи један поред другог као да се нису ни видели.

Пре него што ће добити младе, женка опосума постара се да нађе стално боравиште. Али, ни онда не гради сама себи „дом" већ потражи напуштено гнездо совањуге у шупљини неког дрвета или јазбину неке мање животиње. Као и код кенгура, младунчад овог малог торбара невероватно су сићушна: новорођени опосум није већи од зрна грашка. Али, иако безобличан и мали, он сам нађе пут до топле торбе на мајчином трбуху. Женка обично окоти двадесет до двадесет и два младунчета, која имају несразмерно дуге и развијене предње шапе с канџама. Помоћу тих канџи младунче се узвезе до „живог инку-

батора" где се даље развија. Али, у њему има простора само за њих тринаест и због тога је утркивање младих ко ће пре стиги у топлу торбу прва борба на живот и смрт, јер ван ње младунце је осуђено на пропаст. Колико су млади ситни, тешко је замислити. Можда ће слика бити јаснија ако се послужимо једним поређењем. У односу на своју „бебу", мајка опосума изгледа невероватно велика. Кад би исти однос постојао и код људи, мајка новорођенчета од три килограма била би тешка четрдесет и две тоне.

Млади опосуми остају у торби око шездесет дана, а затим почињу да излазе. У то време они су већ велики колико миши. Ипак, још не силазе на земљу, већ се задржавају на мајци и не удаљују се много од њене торбе. Сваког дана они су све јачи и одажњији. После три месеца већ су научили да једу „тарду" храну: инсекте, корене и пужеве и усуђују се да се понекад удаље од мајке. Њихове шетње постају све дуге и чешиће и најзад долази дан кад се више неће вратити. Они су тада већ довољно одрасли да почну усамљенички, пустињачки живот каквим су живели и њихови преци.

Исландска, људи и жена, било је спремно да пође у непознати свет. Они су поставили само један услов: да могу да понесу своје пољопривредне алатке, стоку и семе.

Мала флота са исељеницима уоквела се у једном заливу на источној обали Њуфаундленда. Али, ова пуста обала није била оно што су они замислили слушајући приче о "Земљи винове лозе". Око њи ховог насеља лутали су бели медведи, поларне лисице и вуци, а клима је била тако оштра да о обрађивању земље није могло бити ни говора.

Да би се исхранили, исељеници су морали да покољу стоку коју су довели са Исланда и да семе, намењено за сетву, истуцају и поједу. Тарфин је тада поново разазео једра на својим бродовима и отпловио на југ, али није нашао "Земљу винове лозе", па чак ни предео у коме би се могло живети. После дугог лутања и многих тегаба исељеници су се разочарани вратили на Исланд.

Бекство пред освајачем

После битке код Хастингса, 1066 године, у којој је нормански краљ Вилхем Освајач потукао енглеског краља Харолда, Нормани су продрили у Енглеску и Велс, где су, једну за другом, потчинили мале краљевине и кнежевине. Мадок краљ Северног Велса, који није могао да се помири с тим да буде роб, отиснуо се 1170 године на море и стигао у Америку. Он није остао дуго у новом заичају, већ се вратио у Велс. При одласку, оставио је у Америци око 120 људи, снабдених оружјем и алаткама.

Али, није прошло много а Мадок је стао да се спрема за ново путовање. Он је желео да са собом поведе што више својих поданика. Због

тога је путовао по целом Велсу и причао о далекој земљи у којој се може лепо и мирно живети, јер су њени домородци, људи тамне коже, веома приступачни. С флотом од десет бродова и са око две стотине Велшана и Ираца, отпловио је Мадок из старе домовине, да се у њу никад више не врати. Његова путовања описана су у старим рукописима које су сачинили калуђери манастира Конвеј и Стратфлер. Историчари тврде да је Мадок стигао у Америку, јер су, много доцније, Енглези и Французи пронашли у Новом Свету "беле Индијанце", који су могли да разумеју галски језик.

Руски споменик у Минесоти

Шведски морепловци, од којих су многи били у сродству с Норманима, чули су за путовање Исландца и Ираца у Нови Свет. Шведски краљ Магнус опремио је 1354 године малу флоту, која је почетком лета идуће године испловила из Скагерака и упловила се на запад. О овом бродовљу никад се ништа није знало. Али, зна се да су Швеђани не само стигли до Америке, већ да су продрили на амерички континент дубље од својих претходника. По нађеним остацима и једном споменику

писаном рунским словима, утврђено је да су се они искрцали на Род Ајленд. То острво послужило им је као база за даља путовања. На њему су Швеђани саградили једну камену кулу, која им је служила као магацин и склониште у случају напада. Са Род Ајленда они су одлазили на север, чак до данашњег Онтарија, и на југ у државу Минесота, где су, изгледа, подигли и једно насеље. Године 1362 напали су их Индијанци и вероватно уништили. О овом путовању сведочи и један руски споменик који је ископала неколицина преживелих, јер су и сами очекивали да ће ускоро погинути. На крају текста урезана је и година: 1362.

"Бели Индијанци"

За "беле Индијанце" чуло се први пут у 17 веку. Вест о насеобини белих људи на реци Мисури и у Охају донели су у Канаду Французи, трговци дрветом. У почетку се веровало да су то Европљани. Но, доцније је утврђено да је то племе Мандан-Индијанаца и да у њему, поред људи светле пути, има и правих црвенокожаца. После више узастопних извештаја о "белим Индијанцима", послао је гувернер Канаде француског истраживача Ла Варандијеа да испита ову чудну појаву. Ла Варандије стигао је до племена Мандан и сазнао да су њихови преци дошли још давно са истока "у великим чамцима". Племена старих Мандан-Индијанаца примило је дошљаке веома срдечно, тако да су они ту остали и поженили се индијанским девојкама. Потомци из тих бракова били су "бели Индијанци", чји је језик био мешавина домородачког и ирско-галског језика, којим се говорило у време Мадока, великог краља.

"Белих Индијанаца" било је још почетком деветнаестог века. Међутим, цело ово племе, живи доказ првих путовања у Нови Свет, изумрло је око 1835 године за време једне страшне епидемије.

Ипак, ова путовања ирских, великих и скандинавских морепловаца нису приближила два континента. "Хвитрамана-ланд" и "Винланд" дуго су биле за Европу само земље маште и бајке. Због тога је Колумбов пут у Америку, мада беновљанин морепловац није први Европљанин који је ступио на њено тле, заиста био право откриће.

У ирском манастиру Клонферу умро је 587. у својој сто трећој години, опат Брандан, старшина манастира. Четири столећа доцније, око 1000 године, појавио се у манастиру један рукопис на латинском, под насловом: "Навинцио санкти Брандани", — "Пловидба светог Брандана".

О многобројним, успешним пловидбама опата Брандана причају и разне ирске легенде. Као и у свим легендама, у њима има доста истине. Јер, Брандан је заиста често пловио морем. Зна се да је стигао до Брандана, једне покрајине у Белгији, и до Нормандије. То су све била путовања у познате и не много удаљене земље. Али, у латинском рукопису налази се једно поглавље у коме се говори да је Брандан више година био одсутан из Ирске и да је с једном веома групом свештених лица и поморанаца "отпловио одавде према западу" — преко Атланског Океана, то јест за Америку.

Ирски историчари сматрају да се у легендама и причама опату Брандану приписују готово сва путовања која су у то време предузимали неустрашиви ирски морепловци, мада и они и амерички научници допуштају могућност да је Брандан, или неки од његових калуђера, заиста, стигао до Америке и прокрстарио царство Маја и Толтека, Боливију и Перу. У легендама о опату Брандану, земља у коју су стигли ирски морепловци названа је "Хвитрамана-ланд" — "Земља белих људи".

Ленф Ериксон у "Земљи винове лозе"

Ленф Ериксон, најстарији син Ерика Црвеног, провео је више година на двору норвешког краља Олафа Тригвасона, а затим се вратио на свој родни Исланд. Ту је запледао сталне свађе са својим суседима, тако да је после једног оштријег сукоба морао да напусти земљу. Изгледа да је прека нарав била својствена породници Ериксон, јер је и његов отац, неколико деценија пре тога, био прогнан са Исланда. Ерик Црвени отпловио је на запад и стигао на Гренланд, где је са својим викингима основао насеобину. Тако се и Ленф упутио на Гренланд, на коме је живео његов изгнани отац.

Једнога дана, 999 године, отпловио је Ленф са своја два брата, Торвалдом и Торштајном, према некој непознатој земљи чији су се обриси видели на хоризонту, западно од Гренланда. Земља у коју су стигли била је покривена густим, зеленим шумама. Ово откриће било је од велике важности за викиншку насеобину на Гренланду, јер јој је пружало оно што је тамо недостајало: дрво.

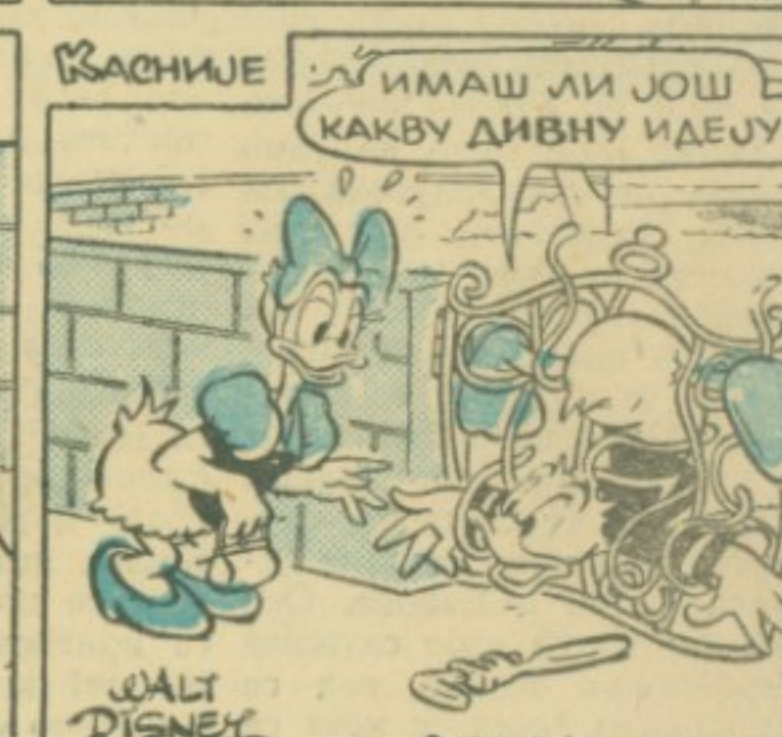
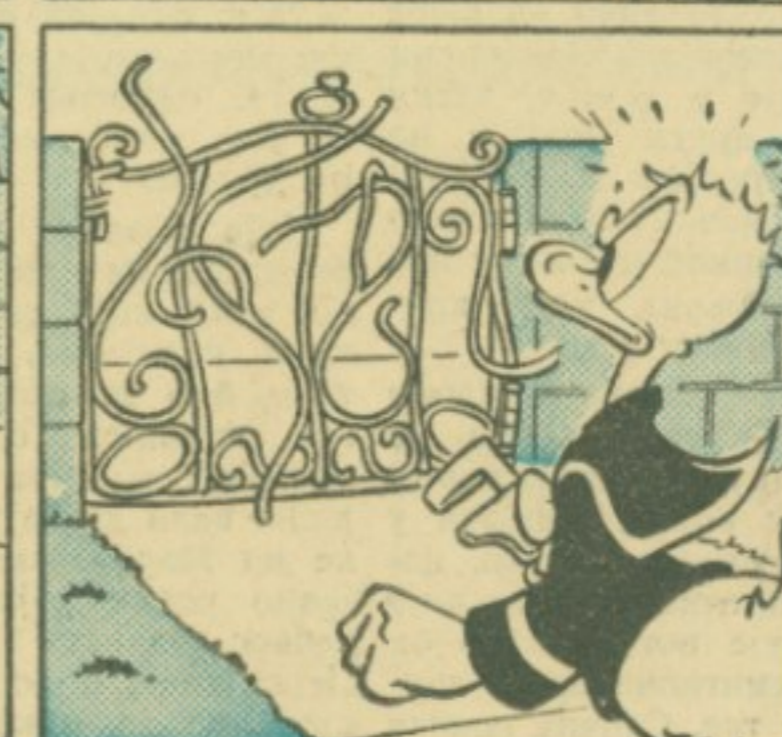
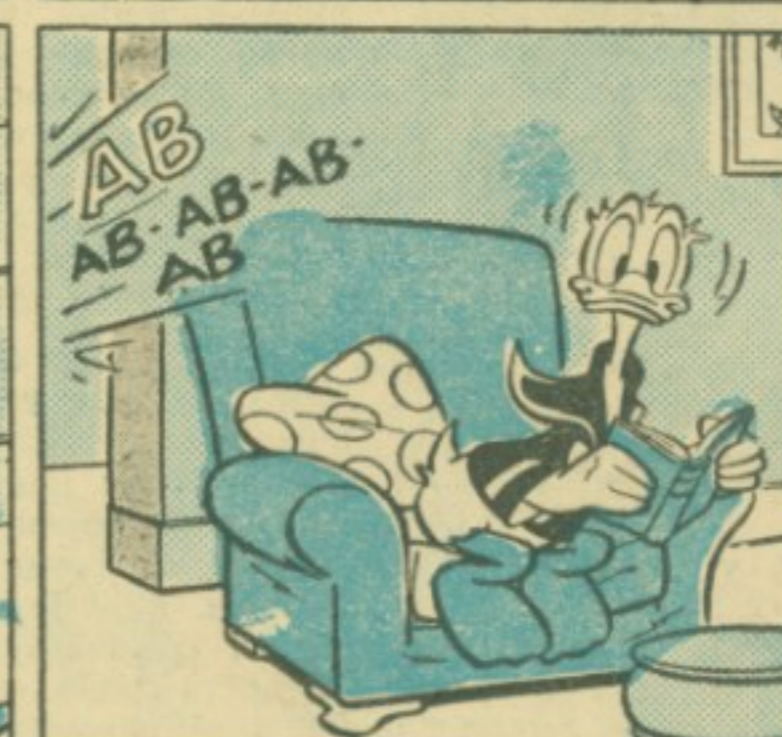
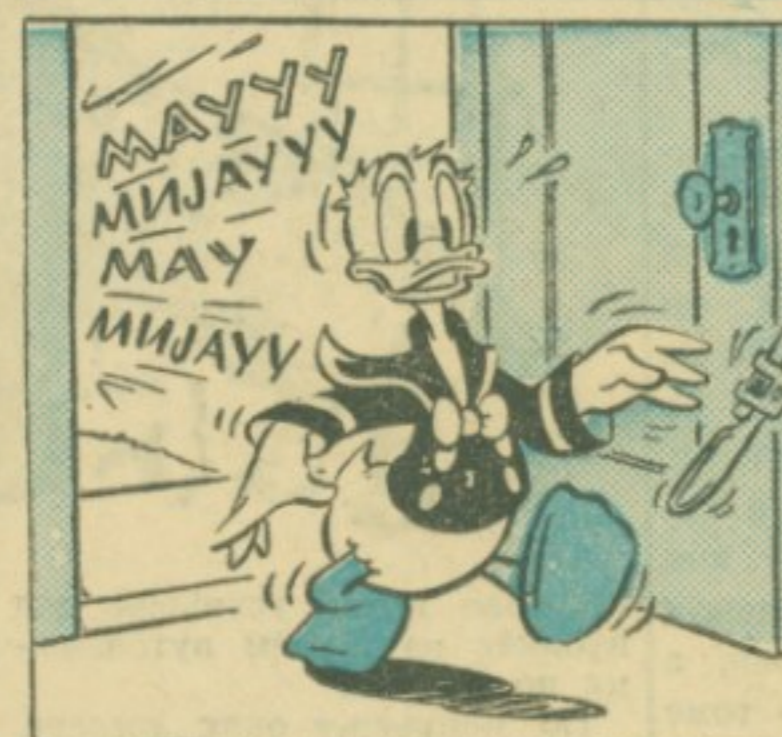
Годину дана доцније, браћа Ериксон предузела су још једно путовање да би подробни-

је испитали непознату земљу, за коју су мислили да је неко велико острво. Они су стигли до ње, али се, изгледа, нису искрцали, већ су пловили даље на југ, све док нису стигли до једне обале на којој су нашли обиле дивље винове лозе. Ту лозом обрасту земљу назвали су "Винланд" — Земља винове лозе. О Винланду причају многе средњовековне нордске саге, тако да нема сумње да су исландски викинзи, још почетком једанаестог века, стигли на континент који је тек крајем петнаестог века наново открио Кристифор Колумбо.

О искрцавању Ленфа Ериксона и његове браће на амерички континент сведоче и многобројни трагови: нађено викиншко оружје и оруђе.

У потрази за Винландом

Приче о "Земљи винове лозе" брзо су допрле до Леифовог родног Исланда. Тарфин Карлсефни, богати трговац и бродовласник, организовао је 1003 године праву сеобу на Винланд. Око сто четрдесет

ПРИМЕТИО ЈЕ

Ујка Паја пита свог сестрића Гају: — Је ли учитељ приметио да сам ти ја помагао у писању домаћег задатка?

— Не знам.
— Је ли ти нешто рекао?
— Рекао ми је да свако дана постајем све глупљи!

РАЈА ЈЕ У ПРАВУ

— Ујка Паја, да се опкладимо да ја могу да радим нешто што ти никако не можеш!
— А шта то, Рајо?
— Да растем!

ПАЈА — ФУТБАЛСКИ СУДИЈА

Паја: Пре почетка утакмице скрећем вам пажњу да не желим никаквих грубости, испада или туче!
Капитен тима: Је ли то ваша последња жеља?

ОЗБИЉАН ЧОВЕК

После поноћи иде прваги Ваза и пева. Прилази му један пролазник и учтиво га опомиње: "Озбиљни људи не певашу улицом кад се враћају својој кући. Зар за то нисте знали?"
Ваза: Наравно да сам знао, али ја не идем својој кући.

После 2000 година РЕШЕНА ТАЈНА ИЗВОРА НИЛА

Што је Египат био једно од средишта културе Старог века, има највише да се захваљујући реци Нилу. Његове воде претвориле су пустињско земљиште у плодно тло, које је својим становницима давало две жетве годишње. Стари Египћани знали су колику важност има Нил за њихов живот, па су га сматрали божанством. Али они никад нису сазнали где се рађа то њихово божанство, где је извориште његових благотворних вода. Стотинама и хиљадама километара, кривајући својим огромним телом кроз песак, мочваре и шуме, текao је Нил, вековима љубоморно чувајући тајну свог постанка.

Нису само Египћани покушавали да реше ову тајну. И стари грчки историчар Херодот оставио је запис који говори да Нил "истиче из неодокучивих извора између две планине". Исламски римског императора Нерова успели су чак да, идући уз Нил, стигну до шестог упоредника.

Узалудни покушаји

У новије време, поход научних експедиција ка изворима Нила почео је у другој половини 18 века. Стециште свих експедиција био је град Каргум, код кога се спајају Плави и Бели Нил да одатле отпочну заједничко путовање од 2.600 километара према северу. Идући долином Плавог Нила, коју су насељавала мирољубива урођеничка племена, научници су прилично лако нашли његов извор: језеро Тана називало се кроз уске планинске клисуре и давало воду Плавом Нилу.

Много је теже било наћи извориште Белог Нила. Немци Верне није могао да пређе непријатељне мочваре земље Суд. Саојца Бруна Ролеа савладао је тропска грозница, а тако исто и др Пенија, шефа египатског санитета. Стрaшне моч

варе земље Суд биле су препрека и другим експедицијама. Многе од њих пропале су у сукобу са дивљим урођеничким племенима. Чинени су огромни напори, али граници Јужног Суда нико није могао да пређе. Било је то жалосно сазнање за науку 19 века: од времена Неронових изасланика учињен је напредак од свега 400 километара.

Напад с југа

Велики број истраживача изабрао је други пут: простран појас пуњги и савана који се стотинама километара протеже јужно од великих језера. Јужни пут био је лакши од северног, али су ратоборни урођеници и овде представљали главну сметњу. Они су 1845 године ухватили француског истраживача Мезана и убили га. Немац Рошер доспео је до самих обала језера Нјасе, али се са њих више није вратио. И многи други истраживачи животом су платили своју смелост.

убеђен да Нил добија своје воде из овог језера, али, без средстава, није могао даље, па се вратио у Казех.

Решење вековне тајне

Спиково тврђење да Нил извире из језера Викторије научници су дочекали с неповерењем. Спик је тада организовао нову експедицију и заједно с Енглезом Грантом, поново доспео до језера. Пошли су његовом западном обалом, кроз земљу Уганду, и далеко на северу открили велике водопаде преко којих се језеро сливало у један крак Белог Нила. Решење вековне

Боље среће били су Бартон и Спик, официри британског Бенгалског корпуса. После четири месеца нечувених напора, стигли су у Казех, зборно место трговачких каравана. После краћег задржавања кренули су ка северу и дошли до првог од великих језера — Тангањике. Ту се Бартон разболео и Спик је морао да се врати с њим у Казех. Пошто га је поверио старашњу мирољубивог месног становништва, поново је пошао на север и доспео до неког великог језера, коме је дао име Викторија. Спик је био

тајне било је на помолу. Спик је тада пошао низ реку, с намером да дође до Каргума. Нападнут од урођеника на месту где Нил у великом луку скреће ка истоку морао је да пође другим путем и после невидених патњи стигао је у Гондокоро. Ту је затекао Енглеза Бејкера, који је водио једну експедицију из Каргума. Одатле је Спик отишао у Британију, где је одушевљено дочекан, а Бејкер је, идући уз Бели Нил, стигао до језера Нанза Алберт. Други извор

Белог Нила био је откривен. Спик и Бејкер завршили су дугачку листу смелих путника који су преко 2.000 година покушавали да реше тајну Ниловог изворишта. Захваљујући њима, данас су некад бела места на карти нилске долине добила своја имена и ознаке. Легенда о колевци Нила не постоји више.

Вале су ПОСТАЛА ИМЕНА?...

ЛАГУНА

Мали плитки заливи, обично заклоњени од мора коралним спрудом или пешчаном наносима и у којима је вода готово увек мирна називају се лагунама. Реч лагуна постала је од латинске речи лагуна, што значи бара. Ово име плитки заливи добили су због тога што је у њима вода мирна као у барама.

ГОБИ

Велика пустиња која се простире од подножја планине Памира све до границе Манџурије, забележена у свим географијама као пустиња са два имена: Гоби и Шамо. Обе ове речи су пореклом из Азије. Гоби је име монголског порекла и значи: пустиња, а у кинеском језику речи шамо значе пешчана пустиња. Пустињу Гоби описао је први Марко Поло.

ЖИРАФА

У Старом веку људи су веровали да су жирафе, највише животиње од свих сисара, мешавина између камиле и леопарда. Када су из Северне Африке донете за римски амфитеатар прве жирафе, Римљани су их назвали кемелопард, камила-леопард. То име, мада већ давно заборављено, дуго је било у употреби. Међутим, кад су Европљани почели да долазе у чешћи контакт са Арабљанима чули су да они називају ову животињу зарафа. Од те речи, постепеним мењањем, постало је име жирафа.

Музеј новчаница

Музеј Енглеске банке у Лондону располаже необичном збирком новчаница. За сваку од њих везани су чудновати догађаји и судбине. Међу тим новчаницама налази се и једна која несумњиво претставља највећу вредност на свету, па ипак се не чува нарочито брижљиво. Но, зачуђеном посетиоцу убрзо постаје јасно да она у ствари чува саму себе од сваке крађе. Њена вредност гласи на милион фунти стерлинга, па ипак тешко би се нашао лопов који би се усудио да посегне за њом. Јер, ко би му заменио ову новчаницу, кад се зна да их на свету има свега четири са тако високом вредношћу?

Не мање интересовање побуђује новчаница од пет фунти коју је пре неких сто година добио од арабљанских трговаца капетан неког једрањака у Капитату, у Јужној Африци. Кад је пажљивије погледао новчаницу, капетан је приметно на њој нејасна слова исписана међу штампаним словима. То је била порука неког енглеског морнара, у којој је он јављао да се налази као заробљеник код неког северноафричког племена. Обавештене о томе, енглеске власти повеле су истрагу и после неколико месеци морнар је био ослобођен.

гове опомене, новчаница је прошла кроз мноштво руку пре него што је доспела до банке и њеног будног благајника.

Необјашњена је до данас остала тајна такозване "ирске" новчанице, која се такође налази у музеју Енглеске банке. Пре неколико година израђено је више серија нових новчаница разних вредности и пуштено у промет. После седам месеци нађена је једна новчаница која је уместо наслова „Bank of England“ носила наслов „Bank of Irland“. Новчаница је била потпуно оригинална. После најпажљивије истраге утврђено је да је штампана у штампарији Енглеске банке, али још ни до данас није разјашњено како је, и поред веома строге контроле, на клише доспела рет „Irland“.

Необичне пољопривредне алатице

И наша поља преорава све већи број трактора. Они нису ништа необично у нашој средини, па ни деца више не трче за њима. Ове

У преисториско доба постојале су и друге алатке, а неке од њих одржале су се код примитивних племена све до данас. Тако, например, на остр

неолитским насеобинама у Европи нађене су камене алатке за обрађивање земље. Оне су биле с једне стране плоснате, а с друге заобљене. То су били, у ствари, први ашови наших предака. Но, чим су људи упознали метале, јавили су се и први прави ашови, начињени од бронзе, а затим и од гвожђа. Они су током времена постепено усавршавани: постали су све тањи, а и облик им се мењао, све док није постао онакав какав ми данас познајемо. Ашов је истинско сва дотадања оруђа за обрађивање земље, али њега није могао сасвим истиснути ни плуг, ни трактор, зато што се ашов може употребити тамо где они не могу: на мочварном тлу и на малим површинама земљишта, у парковима, травњацима и вртovima.

Ни до плуга се није дошло одједном, већ постепено, усавршавањем простијих направа. Зна се да је још за време Римљана постојала нека врста дрљаче, са зупцима од оштрог камења, које је гребло земљу кад се дрљача вукла преко ње. Рачласта грана, чији би се крајни крај зашпињо и зарпо у земљу, а други служио за вучу, морала је бити претеча плуга, односно рала, које ће се још много векова правити од дрвета.

Није познато кад је у ствари пронађен плуг, односно рало, нити који се народ њиме први послужио. Први грчки плуг био је сасвим примитиван, начињен од међусобно спојених дрвених делова. Предање вели да се за време битке на Маратонском Пољу јавио човек који је ручицом таквог једног плуга убијао Персијанце, а после битке нешто зарпо у тле. Сачуву алатку назвали су и стари Перуанци. У

љевин Марко, према народној песми, ралом побио Турке који су му бранили да оре царе друмове.

Плуг, односно рало, прво су вукли људи, али већ стари Египћани упрегли су у њега волове, што је био огроман напредак. Њихов плуг био је прилично сложен, па се у готово непромењеном облику задржао и до данас у јужним крајевима Египта и у Абисинији. За даље усавршавање плуга дугујемо Римљанима, који су пронашли сечиво таквог облика да само преврће земљу.

Средњи век није донео неке нарочите промене у начину обраде земље. Занимљиво је да су и неки писци-пољопривредни стручњаци били веома конзервативни, па су препоручивали да се не мења већ утврђени облик направе за орање земље. Тек крајем 18 века један Енглез израдио је научну теорију плуга, а почетком прошлог века један Француз предложио је да се додели висока награда ономе који изради најбољи плуг. После тога, појавио се велики број различитих модела плугова, и, на крају, цео посао је механизован, тако да се земља може орати и да није потребно напрезати ни људску ни животињску снагу.

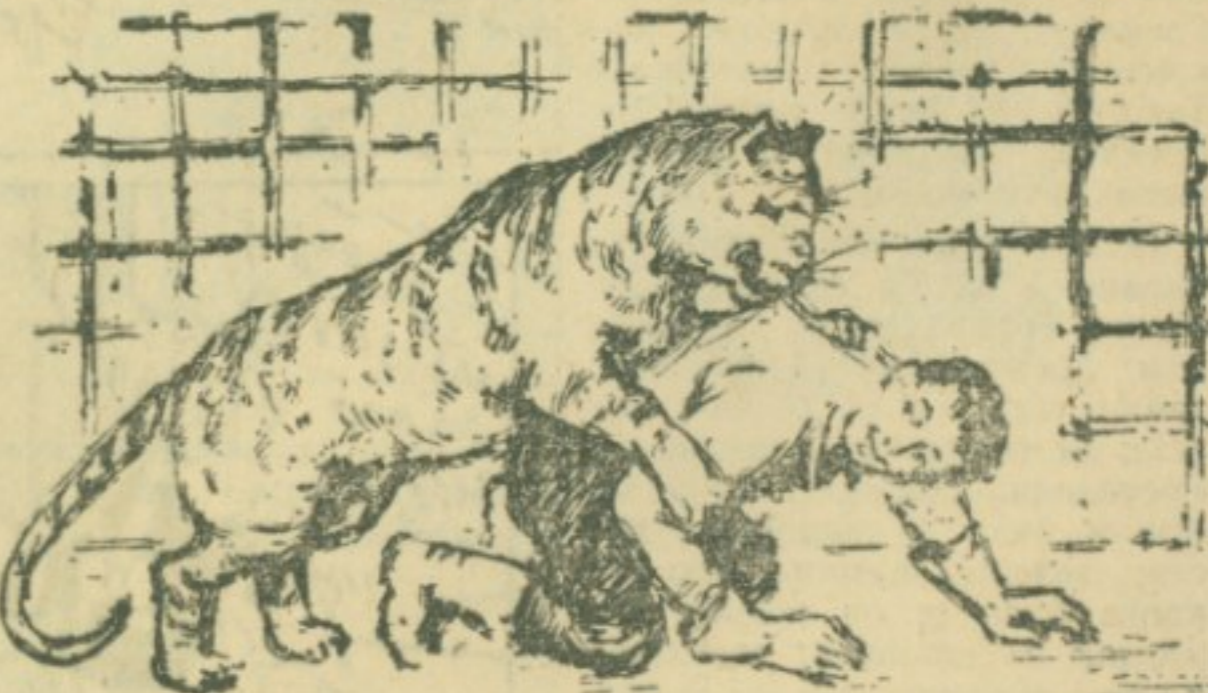
У нашем народу дрвено рало било је познато још од најдањих времена као једна од најдрагоценијих направа за обрађивање земље. Колико је рало било на цени види се по томе што је пренето на небо, међу звезде. Најпознатије сазвезђе, Велики медвед, код нас је познато под именом Рало, или Плуг и волови, а постоје и разне приче о томе зашто се оно види на небу.

ДРЕСИРАЊЕ ТИГРОВА

Омногим зверима које живе у позумима дивљих крајева столећима се приповеда и те приче слушају радо не само деца него и одрасли. Данас је готово свако дете у могућности да види велики број тих зверова у зоолошким вртovima, а у градовима где их нема они их виде у циркусима, где вешти дресери изводе с њима свакојаке занимљиве игре.

Има више начина како се укротују животиње. Један од њих је и пуцкетање бичем око саме звери, затим пуцање из пиштоља у ваздух и нарочита врста гласног говора на који су звери навикнуте. Оне реагују на све те поступке дресера, а често се види да се томе невољно покоравају. Тако се дресирају и тигрови. Али, постоји и други начин. Њега примењује Ханс Брик, дресер једног зоолошког врта у близини Лондона. Тај исти метод примењује и амерички дресер Франк Босток, који је

пати грубо. Њих треба васпитавати, а то се постиже дугим проучавањем природе саме звери. Сва та запалања треба записивати, да би се тачно знало кад и који начин треба употребити. Ханс Брик каже да кад тигар на пуцањ пиштоља и ударач бича одговара риком и шкртљивим зубом, онда треба употребити поступак сличан миловању. Исти метод употребљавао је и Франк Босток, који је у својој менаџерији забрањивао употребу ватреног оружја, сем у изузетним случајевима. Дресер мора да буде храбар, умешан, будан и стрљив, јер то су најбоља средства у овом опасном послу. Искуство је показало да је овакав начин дресирања најбољи. Сам Ханс Брик успео је њима да за свега недељу дана укроти једног тигра који је доведен из Малаје. Борбе у рвању између овог тигра, и његовог дресера, које се изводе сваког да-

изазивао право усхићење код публике на својим путовањима по Европи.

По мишљењу ових дресера, са зверовима не треба поступати пред многобројном публиком, не завршавају се убицајем оброком меса, већ "срдчајем" загрљајем тигра и дресера.

моћне машине пресецају не-прегледна поља, остављајући за собом црну бразду преоране земље. Човек који њима управља уради за један дан више него стотину људи који би орали плугом, него хиљаду људи који би копали ашовом.

А некад није било не само трактора, него ни плугова. Па и данас, у многим деловима света могу се наћи најпростије направе за обрађивање земље. Нека племена у Африци, Океанији и Јужној Америци обрађивају земљу обичном мотком зашпињеном на једном крају. Њоме су се некад служили и становници осталих делова света, па и Европе. Ова зашпињена мотка није служила за превртање земље, већ се њоме правило засек, у који се подлагало семе.

вима Фици, у Тихом Океану, урођеници се за копање земље служе китовим ребром. Они такође отсеку грану неког тврђег дрвета, па је зашпиње и издубе, тако да личи на наше перо за писање. Зашпињени врх забатају у земљу, затим притискују други крај и на тај начин преврћу земљу. Тако се за копање служе и љуштурма великих шкољака или оклопом корњача, који причврсте за дрвену дрљачу.

Справа коју познају Маори са Новог Зеланда веома је слична ашову. На зашпињеном крају мотке која се забата у земљу, нешто изнад врха, налази се попречна пречага која се притискује ногом, како би се овај примитивни ашов лакше зарпо у тле. Сачуву алатку назвали су и стари Перуанци. У

СТЕВА ТОДОРОВИЋ И ЊЕГОВА ЖИВОТНА ДЕЛА

Живот Стеве Тодоровића пун је догађаја, необичан и на свој начин узбудљив, мада није испуњен ни авантурама, ни херојским подвизима. Уствари, и он је чинио подвиге, али подвиге — нарочите врсте — на културном пољу младе србијанског друштва. Старином Херцеговац, рођен и васпитан у Војводини, Стева Тодоровић провео је свој дуги век у Београду. Он је био глумач и певач, позоришни „молер“ и гимнастичар, учитељ, педагог и уметнички сликар, а надаसे организатор културног живота у Србији друге половине 19 века.

Добра срца и несебичан родољуб, млади Стева Тодоровић је без икакве награде поучавао гимназисте нотном певању. „По целе вечери и по више сахата преко дан проводио би он с њима не само певајући и пртајући, него и у слободном, пријатељском разговору показујући им лепоте наших народних песама, па он-

банкар и адвокат, Стева је морао да се сам издржава. Зато, дошавши за стално у Београд, он је одмах основао сликарску школу и „завео“ прву школу за хармониско певање и телесно вежбање, које је „удесио“ у шупи неког Саве Спахије, на месту где је сада основна школа, до Саборне цркве. Овај први гимнастичар

шу средину дошао један од најспажнијих талената наше сцене.

Плодан сликар

Међу ученицима сликарске школе Стеве Тодоровића налазила се и кћи књижевника и учена човека Матије Бана, Полексија. Стева и Полексија засновали су брачну заједницу и много радили на сликарству, у чему му је она издашно помагала. Стева Тодоровић створио је преко хиљаду уметничких дела. Насликао је велики број портрета и композиција националног садржаја, живописао је иконе на многим иконостасима, радио аквареле и цртеже. Нажалост, огроман број његових радова пропао је, нарочито у току Првог светског рата. По правцу, он је припадао бечкој академској школи, као Урош Предић и Паја Јовановић, коју ће сменили школа минхенског правца. Његови радови красили су многе јавне установе, приватне домове и цркве, па је и на тај начин Тодоровић васпитавао укус наше публике.

Пошто је дуго живео, њега су, као сваког старијег човека у нас, прозвали чика Стева, и деценијама је био познат под тим именом.

Његово животно дело, и као сликара и као јавног радника, веома је велико. Он је не само утемељач нашег националног театра, хорске извођачке музике, сликарског образовања и телесног васпитања, већ и потстрекач у развоју многих наших талената. Искључиво његовом заслугом Мокрањец је добио више музичког образовања, и да је само то урадио његова би заслуга за нашу музику била велика. Добра срца, он је имао много љубави за људе и за средину, којима је давао целог себe. Такав је остао читавог живота. Умро је 1925. у деведесет трећој години.

је било свега 25 година, он је систематски почео да васпитава домаће певаче и да пронађи наш национални мелос. Песник Јова Илић преводио је песме с немачког, а Стева је популарисао композиције Корнелија Станковића. Изродила се жучна борба, јер су неки наши интелектуалци били за туђинштину. Али, 1863 године, кад је и Корнелије прешао у Београд, битка је добијена. Тако је сликар Стева Тодоровић био један од утемељача српске националне музике.

Али, после неколико година, 1861, пристижу и први женски чланови, међу којима и чувена глумица Љубица Коларовићка. Доцније, пошто је већ и кнез Михаило приложио 36.000 дуката за зидање позоришне зграде, Стева Тодоровић постао је један од најактивнијих чланова позоришног одбора. Једнога дана обрео се у Пешти, где је играо у Молнаровом позоришту необично талентовани глумац Вархиди, уствари Србин. Он оде да га потражи, али Вархиди је био на проби. „Сачекам свршетак и при излазу са пробе ословим га српски, на шта ми он радосно одговори: Србин сам, драги господине, и зовем се Бачвански“. Доцније му је исти глумац рекао: „Драги пријатељу, бићу веома срећан ако postanем члан српског народног позоришта“. Тако је у на-

Утемељач позоришта

„У исто време кад сам заводио сликарску школу, бавило се у Београду једно немачко глумачко друштво“, прича Тодоровић у својој „Аутобиографији“. „Публика, жељна забаве, посећивала је ове представе, иако није разумевала немачки говор. Ово ме је до дна душе заболело: да се најезни немштину у сред српске престонице“. Тако је на његову иницијативу основано дилетантско друштво, претеча данашњег Народног позоришта у Београду. „Моловањем завеса и суфита вршио сам ја лично, уз помоћ једног собног молера. Главну завесу исто тако сликао сам ја лично масном бојом... Прве представе биле су са највећим одушевљењем примљене, и посета обилна, особито у коадима из народног живота. Женских чланова нисмо имали. Те улоге представљали су млади мушкарци...“

У то време Тодоровић је поучавао глумачке почетнике како треба да се понашају набини, јер они „често нису знали ни да стоје на даскама“.

да читајући и објашњавајући им Омирову Илијаду, Шекспирове трагедије и друге славне песнике. Но и то је мало. У читавој једној галерији слика и статуа, коју је он сам набавио, он би овим младим људима разлагао законе о деловима и износио на видик лепоту племенитог и вишег културног живота“, пише о њему један наш хроничар ондашњег времена.

Сликар — музички реформатор

Овај високи, мршави и увек радни човек, који је био виструку уметнички обдарен, још зарана је учио певање. Иако дилетант, он је због пријатног гласа и музикалног уха добио позив од младог Корнелија Станковића да приређују концерте по Војводини и Србији. Доцније, као члан хора Првог београдског певачког друштва, видевши да је он састављен готово од самих Немца, који су пред нашом публиком певали на немачком и то туђе песме, Тодоровић одмах науми да створи чисто српски хор. Тада, 1857, кад му

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

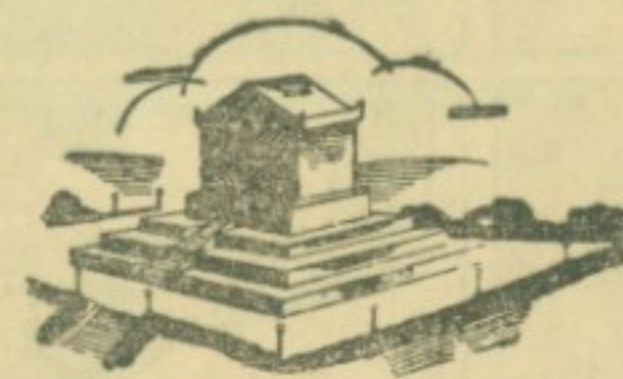
Ко год мало боље познаје историју и географију наше земље, одмах ће се сетити како се зове овај град који вам на слици приказујемо. Ипак, да бисте се лакше сетили, додајемо да се тај град налази на Дунаву.

Да ли знате како се зове тај град.

Кључеву град у Србији

ФРИЗУРЕ И МИРИСИ КОД ГРКА И РИМЉАНА

Грци су знали за маказе, и оне су по облику биле сличне данашњима. Слободан Грк носио је у Хомерово доба дугу косу. Кратку косу носили су само робови и затим занатлије. Тек после победе демократије у Грчкој, победила је и кратка фризура малих људи. Браду су бријали бријачима начињеним у облику полумесеца. Овакви бри-

У нашој земљи подигнуто је много споменика људима који су задужили народ својим делима. Овде вам дајемо слику једног споменика. Можете ли се сетити где се налази тај споменик и коме је подигнуто?

Лавентиј Јоневски (Јанковић)

Пиварски ученик — сликар

Десетогодишњи Стева дошао је 1842 године у Београд, кад се он још налазио само у оквиру палисада, између данашњег споменика кнеза Михаила и Калемегдана. „Изабраншана, само на Сави, беше трговина магација“.

Седам година доцније, 1849, пошто је у Бечу завршио гимназију, дође поново у Београд, јер му је отац био умро. Његов стриц, који је на београдској Јалији, на Дунаву, држао под заштитом пивару, требало је да преузме Стевино издржавање. По стричевој жељи, Стева принео да учи како се вари пиво, али њега је срце вукао уметности па је, мало помало испуњавао композицијамa зидове собе једног пиварског кафе. „Једнога дана кад је ушао у кафину собу, стриц виде све те моје радове, замисли се и рече калфи: „Сад видим да од овог мог синовца неће бити пивар“. Затим се окренуо Стеви: „Кад је тако, онда спреми се, ја ћу те повести натраг у Беч, да те упишем у Сликарску академију“.

Хармонично певање и телесно вежбање

Пошто му је стриц умро, а стричеву имовину развукли

у Србији није наишао на најбољи пријем код неких грађана. Једнога дана њему је из полиције стигао акт у коме је, између осталог, писало: „На тужбу родитеља да заводи такву игру у којој деца могу сломоти ноге и руке, забрањује вам се даљи рад“. Тек на интервенцију министра просвете, чији је син долазио у Стевино вежбање, уследило је накнадни акт полиције: „Молимо вас да наставите рад телесног вежбања на корист подмлатка“.

КАКО ЈЕ УСТАНОВЉЕН ОРДЕН ПОДВЕЗИЦЕ

Орден подвезице, најстарији орден на свету, успоставио је краљ Едвард III 1348 године да би поново подигао Округли сто витезова легендарног краља Артура. Легенда вели да је орден успостављен на једном балу у Виндзорском двору. Том приликом грофица Солсбери пала је подвезица. Краљ се сагнуо, подигао подвезицу и прикључио је себи испод колена, а дворанима, који су на то почели да се смеју, краљ је узвикнуо на француском језику: „Нека се стиди сваки који ништа рђаво помисли“.

Неколико месеци доцније, плаву свилену подвезицу на којој су биле извезене краљеве речи носили су најзаслужнији поданици земље. Међу првих 25 витезова који су понели ово одликовање налазио се и сам краљ Едвард са својим сином. Од самог почетка орден је био приступачан и истакнутим странцима и даван је у првом реду страним владарима у знак нарочите поча-

сти. Кроз дуги низ година орден је био ограничен само на хришћанске владаре. Међутим, у новије доба орден су добили и неки источњачки владари, као, например, јапански цар.

Ако се деси да неки страни владар-члан ордена узме учешћа у рату против Британије, онда се његова застава скида са капеле св. Ђорђа, а он сам искључује се из друштине. Тако је на почетку Првог светског рата искључено седам носилаца Ордена подвезице, међу којима немачки кнежев, кронпринц и аустријски цар.

Чувену капелу Ордена подвезице у Виндзору подигао је и украсио Едвард IV. У њој се одржавају обреди у вези са избором нових чланова. Ту су 1948 године данашња краљица Елизабета и војвода од Единбурга постали дама и витез Ордена подвезице. Почев од Едварда III, енглески краљ је истовремено и суверен овог реда.

Чланови Ордена подвезице дуго су били само мушкарци. Прва жена укључена је у ред витезова Округлог стола тек 12 фебруара 1902 године, кад је Едвард VII изабрао краљицу Александру, своју супругу, за даму Ордена подвезице. Његов син и унук такође су доделили Орден подвезице својим супругама кад су ступили на престо. Ђорђе VI отишао је још и даље кад је Орден подвезице дао својој кћери.

Чланови овог реда носе плашт од тамноплаве кадифе, постављен белом свилом, преко одела од сребрне тканине. Мушкарци носе плаву, златом оивичену траку изнад левог колена, а жене на левој мишци. У новије доба орден је добио војнички карактер. Данас га носе многа војна лица која су се истакла на ратиштима у току Другог светског рата.

УПОТРЕБА УСИЈАНОГ КАМЕЊА

Данас је домаћицама ладно скувати ружак кад имају шпорет, рено, електрични лонац итд. Али, у старо време свега тога није било, па ипак су се људи довијали на разне начине и употребљавали разна средства не само за справљање јела, него и у друге сврхе. Једно од тих средстава је и загрејано камење.

У Старом Влаху употребљавано је ужарено камење за сушење жита зими кад је требало да се меље. Сељаци би загрејали неколико комада камена белутка, метнули их у разастро жито и затим почели да мешају жито заједно с камењем, све док се оно не би охладило. Ако је жито било још влажно, они су настављали тај посао све док га не би осушили. За све то време жи-

По њему би онда ситали шећер, који се топио у ракију и она је од тога постајала мррка. Чобани у битолском крају, када не би имали бакара, узимали су земљану посуду, у њу сипали млеко, а затим у млеко ставили загрејани камен белутак и на тај начин млеко скували. Када се паљиво ради, онда пасуљ, грашак и месо могу да се скувају пошто се убаци девети загрејани камен белутак, — како су показале пробе које су вршили неки истраживачи.

Угрејано камење служило је у Старом Влаху и уместо бургије. Наиме, сељаци би направили малу рупу на дрвету, па би на њу стављали загрејани камен белутак оне величине колика желе да буде рупа. То су стално понављали, све док дрво не би про-

то пршти од врелог камења, али не може да се упали зато што се стално меша. Зими би у том крају, кад се нахвата лед око кола на воденицама поточарама, грејали камење и тако топили лед. У Лици, гд би хтели да пију врућу ракију, сељаци би узели камен белутак, опрали га, метнули у ватру да се угреје и затим спустили у лонче, па преко њега насуди ракију, која би се брзо смлачила. У Јежевици, Срез трнавски, бојли су ракију и друга пића опет помоћу угрејаног камења. Тамо би ракију насуди у лонац и на њ ставили решетку на коју би метнули угрејано камење.

вртели и камен кроз рупу пропао. Угрејано камење употребљавало се и у друге сврхе. Тако је на Копаннику био обичај да се чабар који је заударало на сир или кисео купус очисти помоћу ужареног камења. У чабар би се насуди вода, у њу убацило ужарено камење, а затим би се бућкало. То се још једном понови, а усто се у воду стави коприва и још нека друга трава, па се опет бућка. После тога чабар је потпуно чист. Употреба ужареног камења и данас се понегде у свету задржала, нарочито у забаченим крајевима.

ПРОНАЛАЗАЧ ТЕЛЕВИЗИЈЕ

Директор је био сумњалица и почео је да ставља пријатељске примедбе своје ученику, али се овај није збунио. На свако питање оштроумни младић давао је брзе одговоре.

Остварена замисао

У пролеће 1923 године, породица Фарнсфорт преселила се у друго место, па је тако дошло до растанка између професора и ђака. Но, они ће се после дужег времена поново срести у једном по Фила Фарнсфорта одлучном тренутку.

У лето 1926 године младић је радио у некој обртној организацији. Он је и овде својим радом и понашањем стекао љубав многих, па и директора те организације Џорџа Еверсона. И с њим се брзо спријатељио и проводио дуге часове у пријатељском разговору, али је исто тако дуго чувао и своју тајну — проналазач телевизије. Једне вечери Фило је директору по нешто наговестио о том свом проналазачу, али се овај није много одушевио. Па ипак, он је волео Фарнсфорта и показао је много разумевања за његов рад. Одвео га је у Сан Франциско, где је Фило изложио своју замисао и брзо заинтересовао један банкарски концерн, који му је понудио кредит од 25.000 долара за њено остварење. Али, уговор није могао бити потписан, јер је Фило био малолетан. Решење се ипак нашло. Његов пријатељ Еверсон телефонски

је затражио од његове мајке одобрење да буде татор њеном сину, на што је она одмах пристала. Тако је Фило добио лабораторију и бацио се на техничко решење свог проблема. Када је радове привео крају, затражио је да му се одобри патент.

Спор око првенства

А тада се догодило нешто што није редак случај када се ради о великим проналазцима. У исто време када и Фарнсфорт, радио је на решавању истог проблема, не знајући за Фарнсфорта, и пољски емигрант Владимир Звориник. И он је дошао на идеју о телевизији читајући стари часопис који је читао и Фарнсфорт. Тако су обојица затражили проналазачко право. Уред за патенте нашао се у тешком положају, јер није могао да реши ко је заиста прави проналазач телевизије, па је предложио арбитражу. Да би доказали своје право првенства, конкуренти су били дужни да поднесу неки доказ: писмо, изјаву неког човека или нешто друго. Фарнсфорт се нашао у тешком положају, али се у последњем часу сетио свог старог пријатеља директора Јустина Толмана.

— Мој први цртеж датира још из 1922 године рекао је Фарнсфорт своје адвокату.

— Можете ли га показати арбитражи? — упитао је адвокат.

— Не могу, јер сам га једне вечери изцртао кредом на табли.

— Да ли га је ко видео.
— Да, мој професор Јустин Толман, за кога ништа не знам већ неколико година.
— Штета, јер то је једини ваш сведок.

Али, Фарнсфорт је имао среће. Професор Толман је ипак пронађен. За то време уред за патенте утврдио је да у току минулих година откако су се растали Толман и Фарнсфорт нису одржавали никакву везу, ни усмену ни писмену. Када су на суђењу упитали Толмана да ли се може сетити да му је Фило Фарнсфорт, док је још био његов ученик, говорио о свом проналазачу који је назвао телевизијом, он је мирно одговорио:

— Да, свега се сећам. — А затим се дигао са свог места и упутио према табли, на којој је почео кредом да црта планове свог ученика, који су му се још од оног поподнева усекли у памћење.

Тада су чланови арбитраже и адвокати почели да испитују професора Толмана, али се он није збунио и до ститница је изнео све принципне које му је младић онако ватрено излагао. Више се није имало куд; арбитража је донела одлуку у корист Фарнсфорта. Данас је Фарнсфорт угледан научник и имућан човек, али и даље ради са истим оним жаром као некада.

ТРИ ЛАКА ЗАДАТКА

Треба се само сетити

- 1) Отац је рекао своје сину Јови:
— Купићу ти коња тек онда када будеш три пута млађи од мене.
- 2) — Чика Тома каже да се стара његовог ујака није његова тетка!
- 3) Стојећи пред једном сликом деда Пера је рекао:
— Браће и сестара нити немам нити сам имао, али овога човека отац је син мога оца.

- Па ваљда има право!
— А кад му није тетка, шта му је онда?
- Јонире! — рекао је он.
— То је је једна од оних речи које се не могу рећи.

АНТОЛОГИЈА ЧУДА

ПСЕЋА ОДАНОСТ

Пред вратима једне од операционих сала болнице Сен Антони у Њујорку, лежао је 13 година један пас кога нико није могао да отера. Пас је напуштао своје стражарско место

највише за четврт часа и опет се враћао пред операциону салу. Господар тог пса, неки Френсис МекМехон умро је 1923 године за време операције. Од тог дана његов пас Шеп не престано је очекивао повратак свог господара. Шеп је утинуо у болничком ходнику, 1936 године.

Наиме, он је веровао да свака особа изазива код судије одвратност или симпатију и да та осећања могу да утичу на доношење пресуде.

ДРВО СА ЦРВЕНИМ СОКОМ

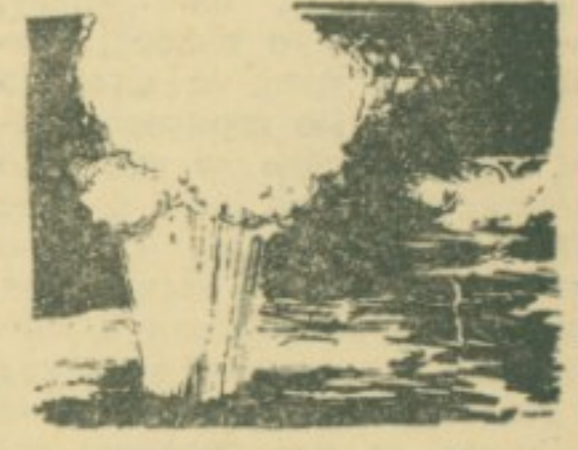
У једној пустињи у Мексику расте дрво, веома слично палми, које има сок тамноцрвене боје, који потсећа на крв. Колико је до сада могло да се утврди, изгледа да је ово једина врста дрвета са црвеним биљним соком.

СЛИКАР БЕЗ РУКУ

Белгијанац Шарл Фелу (1830—1900), рођен без руку, био је један од најталентованијих и најпознатијих белгиских сликара 19 века. Он је изradio неколико изванредних портрета и пејзажа на којима је, место потписа, стављао: педер шинксит — сликао ногом.

„САПУНСКИ“ ГЕЈЗЕР

Гејзер Сидур на Исланду познат је под именом „Сапунски гејзер“. Ово

чудно име Сидур је добио због тога што из њега вода избија само онда кад се у кратер гејзера убаца комад сапуна.

ЛУЛА И ГРАМАТИКА

Енглески лингвиста Керзон изјавио је једном да пушење на луду утиче на граматику језика. У Енглеској многи људи пуше лулу и због тога су, по Керзону, који чује, а да притом не гледа и не види ниједну од странака којима суди.

Готово сваки већи проналазач има дугу и занимљиву историју, у сваком од њих сливене су радости и сузе, болови и одушевљења, и стотине других расположења каква само могу да обузму човека који ради на једном великом делу. Једну такву убудљиву историју има и проналазач телевизије, која све више интересује и одушевљава људе, што је и разумљиво. Јер, видети догађаје који се збивају хиљаде километара далеко од нас, то је заиста велики успех људског духа.

И телевизија, онаква каква је данас и каква ће бити сутра, дело је више људи, као и сви велики проналазци. Али, у исто време, сваки тај изум, па и телевизија, има свог првог проналазача. Проналазач телевизије зове се Фило Фарнсфорт. Како је он до тога дошао и како му је признато право — то је дуга прича.

Ученик који жели да постане проналазач

Једног јесењег дана 1922 године, у једном малом граду државе Ајдахо, у сред америчке прерије, око школске зграде искупили су се ђаци, јер је било време да настава почне. Међу њима налазило се и младо селаче Фило Фарнсфорт. То је био наизглед плашљив и стидљив младић, али је из њега избијала упорност и оштроумност, па га је брзо запазио директор школе Јустин Толман и посветио му пуну пажњу. Директор је брзо стекао младићево поверење. Једнога дана Фило му је рекао да је његова жарка жеља да се свесрдно посвети науци и да постане проналазач. Он је хемију учио редовно као и сви ђаци, али је отада, у слободним поподневним часовима, радио са својим директором и тако допуњавао своје знање. Вредан и неуморан, а усто жељан знања, он је учио дању и ноћу и тако стизао и престизао и најбоље ђаке. Читао је све научне књиге које је налазио у школској библиотеци.

Као и увек, Фило је једнога дана дошао у школу после подне да би радио на остварењу својих замисли. У школу је дошао и директор и затражио Фарнсфорта утонула у мисли крај табле ишаране многобројним цртежима некаких електричних модела.

— Па то нема никакве везе с хемијом, млади мој пријатељу, — узвикнуо је директор гледајући цртеже.

— Ја сам вам једном рекао да желим да postanем проналазач, и, ето, ово је мој проналазач. Одмах ћу вам објаснити о чему се ради...

Младић је сео крај свог учитеља и пријатеља и почео да му тумачи своје цртеже. Радило се уствари о теоријском решењу телевизије. Фило је на ту идеју дошао читајући један чланак у неком старом часопису, у коме је један научник поставио проблем телевизије, али није успео да га реши.

МАЛИ ХИЏАВАТА

ТОЛИКИ ТРУД УЗАЛУД!

МОРАМ ИМАТИ ЧАМАЦ!

ТВРЂЕ ЈЕ ОД КАМЕНА! ОСТАРИЋУ ДОК ГА ИЗДУБИМ!

УРА! СЕТИО САМ СЕ!

ТАКО, ДОБРИ МОЈИ ЦРВИКИ!

ДОК ЈА ДРЕМАМ, ПТИЦЕ РАДЕ!

Са свих СТРАНА

ЗАШТО ПРВО ВИДИМО МУЊУ ПА ТЕК ОНДА ЧУЈЕМО ГРОМ?

Звук прелази у једној секунди 333 метра, а светлост 300.000 километара. Муњу видимо као светлост и она, наравно, брже допре до нас од грома, који чујемо као звук. Ако је облак у коме је блеснула муња далеко од нас три километра, онда ћемо светлост видети за стотихидити део секунде, а гром ћемо чути тек после девет се-

кунди. Тобитија готово у исто време види блесак из тона и чује пуцањ; међутим, на удаљености од пет километара пуцањ тона чујемо после петнаест секунди, а блесак за шездесетихидити део секунде. Звук тона испушено на Сунцу, кад би то било могуће, путовао би до нас 14,5 година, а знамо да светлост пређе тај огромни пут за свега 8,3 минута. Ето, из ових примера види се зашто прво видимо муњу, па онда чујемо гром.

ОД ЧЕГА СЕ ПРАВИ СТАКЛО

Стакло се прави од песка, креча и соде. Али, од тога се прави само оно просто стакло — за прозоре и боце. Ако стакло треба да има нарочите особине, онда се тој смеси додају друге материје. Има их више стотина. Довољно је напоменути да само оптичког стакла има око 1.500 врста.

Стакло се лако боји, али још док се тони. Потребно је само у распону ставити боју коју желимо, па ћемо већ према њој добити: плаво, жуто, зелено, ружичасто или неке друге боје стакло. Оно не рђа, не може да истрине као дрво; оно уопште има особине које га стављају изнад многих других материја.

ПРОБУЂЕНО СРЦЕ

Америчким лекарима у Филаделфији недавно је пошло за руком да спасу живот једној жени чије је срце за време једне тешке операције изненада престало на куца. Масажом, дрогама и електричним надражајима лекари су покушавали да срце покрену, мада нису имали много наде. Најзад, после пуних педесет минута, срце болеснице почело је опет нормално да ради.

ГИМНАСТИЧКЕ ВЕЖБЕ СТАРИХ ГРКА

Стари Грци, више него иједан народ у Старом веку, бавили су се гимнастиком. Гимнастичке вежбе старих Грка биле су ове: скакање, бацање копља, трчање, бацање диска и рвање. Све те вежбе називале су се пентатлон. Трчање је могло бити брзо и издржљиво, а скакање: у ви-

сину, у даљину, затим у три скока, с малим теретима у рукама итд. Копље се бацало у даљину и на постављени циљ. При рвању, тела рвача била су намазана уљем, а сами рвачи били су голи. На јавним утакмицама морало се строго придржавати прописа за ове врсте вежби.

НОВИ „ЕЛЕКТРОНСКИ МОЗАК“

У Америци је израђена нова електронска машина за рачунање, која у једној секунди решава просечно 14.000 проблема. Она је намењена углавном за прорачунавање зрачног дејства атомске енергије, за аеродинамичка прорачунавања приликом грађења авиона и ракетних балона, као и при изради планова за парне и гасне турбине.

Нови „електронски мозак“ начињен је у научне сврхе, али је подесан и за разна израчунавања у индустрији, за утврђивање цена производње и тако даље.

Дали знате?

ТРОДИМЕНЗИОНАЛНИ ФИЛМ У СЛУЖБИ МЕДИЦИНЕ

Тродимензионални филм, о коме се увек пише у светској штампи, у Америци се већ употребљава у медицинске сврхе. Снимљен је приличан број сложених и тешких операција и сад се ти филмови приказују на лекарским скуповима и у стручним медицинским школама. На једном од првих филмова приказана је операција тумора у плућима једне жене. Он је изазвао праву сензацију. Један лекар који је гледао тај филм изјавио је доцније: „Сви смо имали утисак да посматрамо груди болеснице и њихову унутрашњост онако како је видимо рођеним очима на операционом столу. С напетом пажњом гледао сам како се прсти хирурга, разуме се у рукавицама, увлаче у плућа болеснице и траже тумор“.

ЕЛЕКТРИЧНА ВАГА ЗА МЕРЕЊЕ ВОЗИЛА

Познато је да се путеви дугом употребом кваре, а нарочито се причинљавају велике штете на модерним асфалтираним друмовима. Осим тога, возила која преко њих јуре из дана у дан постају све тежа, а и њихов број се стално повећава. Стручњацима је познато колико један пут може да траје и колики број возила да издржи, па да би се на време сазнало кад га треба оправити на многим модерним путевима већ се уграђују електричне ваге које тачно измере свако возило, макар каквом брзином оно пројурило преко ње. Досадашњи начин био је доста примитиван и захтевао је по неколико људи. Ти људи могли су помоћу старих вага да измере око два-ста возила за осам часова. Међутим, електрична вага аутоматски мери свако возило, тако да нема задржавања саобраћаја, а и тачност је потпуна.

СЛЕПИ МИШЕВИ — МОТОРИ

Др Кауле, професор универзитета у Лос Анџелосу, објавио је занимљиву студију о слепим мишевима. Он у тој студији каже да су незвесни слепи мишеви веома осетљиви на хладноћу и топлоту. Они још на температури изнад тачке мржњења падају у дубок сан и не могу да леге. А кад хоће да полете, они дрхте све док се довољно не загреју, као што се то чини и с моторима.

Ако је време топло, слепи мишеви приликом летења добију високу температуру, тако да би сигурно угнули кад не би било хлађења. Зато они имају испод крила праве хлад-

њаке. Крв из целог тела долази у те капиларе и ту се хлади. На тај начин слепи мишеви поново добијају нормалну температуру. Тај сплет крвних судова испод крила има негу функцију као хладњак на аутомобилу.

ГОЈАЗНОСТ ЈЕ НАСЛЕДНА

Више него начин исхране и занимање, наследност утиче на гојазност појединих особа. Код њих се још у раној младости јавља гојазна дегенерација артерија, која проузрокује стврдњавање ових крвних судова и озбиљне срчане поремећаје.

Испитивања су вршена у једној њујоршкој болници. Пошто је већ раније утврђено да гојазност долази од суштине холестерола, која вероватно проузрокује и дегенерацију артерија, испитивани су углавном болесници који су имали повећану количину холестерола у крви, као и њихови сродници, да би се утврдило и евентуални утицај наслеђа. И заиста утврђено је да велики проценат браће и сестара, као и деце болесника, има такође појачану количину холестерола у крви, мада нико од њих није показивао никакве знаке обољења услед гојазности. Отуда се и дошло до закључка да је гојазност наследна.

ЖИВЕО ОД СВОЈИХ ПЕСАМА

Грчки песник Симонидес, који је живео од 556—467 године пре наше ере, био је први песник који је писао песме не само за славу, него и за новац. Својим пријатељима он је говорио да у своме стану има два сандука: један у коме чува похвале свом песничтву и други у коме држи новац. Први му је сандук често празан, а други стално пун. Можда је Симонидес био први човек који је живео од свој књижевног рада. У исто време, сматрало се да он таквим својим радом није штети својој популарности.

ПЕТИ ТОЧАК НА АУТОМОБИЛУ

Као нова ствар, на неким аутомобилима постављен је и пети точак, који омогућује лакше окретање, али је нарочито користан приликом паркирања кола. Тим петим точком рукује се са управљача. Два хидрауличка клипа спуштају точак, који онда подиже цео задњи део кола, а затим мотор покреће тај пети точак према потреби лево или десно. На тај начин паркирање се може вршити и на веома малом простору.

БУБУЉИЦА У УСТИМА

Ако имате у устима неку бубуљицу која траје више недеља, отидите лекару, јер то врло лако може да буде рак. Рак у устима није ретка ствар; од њега болује око осам процената болесника, и то највише између 50 и 60 година старости. Што је најинтересантије, људи болују пет пута више од жена.

Због лаке приступачности, тај се рак може установити без тешкоћа, па према томе и лечити. Важно је само открити га на време, јер се он лимфним каналима може пренети и у неки други део тела.

Рак се може лечити Х-зрацима, радијумом, електрохирургијом, хирургијом или комбинавањем ових начина. У последње време нарочито се увидела корисност лечења Х-зрацима. Др Трајан из Детроита износи да се знатно смањило проценат смртности од рака код жена које су лечене Х-зрацима веома високе волтаже. Док је у периоду од пет година, од 1924 до 1929, проценат оздрављења био 45%, у периоду од 1937 до 1945, када су болесници лечени Х-зрацима, тај се проценат попео на 60%.

ПРВИ АВИОН-ХЕЛИКОПТЕР

У Француској је завршен први авион-хеликоптер на свету, који ће ускоро узлетети са аеродрома у Вилакубласу. Он се разликује од сличних енглеских и америчких пројеката у томе што има крилца. Она су кратка, ниска и дебела, јер истовремено служе и као резервоар за бензин. Ротор хеликоптера задржава свој положај и кад мотори који су га покретали престану да раде и укључе се мотори који покрећу елисе за хоризонталан лет. Овај авион-хеликоптер има два мотора од 360 коњских снага и може да лети брзином од 240 километара на час пуних 400 километара. То није у стању да постигне ниједан обичан хеликоптер.

Французи су завршили пројекат и за један гигантски авион-хеликоптер који треба да буде нека врста ваздушног аутобуса. Он ће моћи да пренесе петнаест путника много већом брзином него досадашњи хеликоптери, а задржаће њихову покретљивост и способност да атерира и узлети са малих терена.

... досад је пронађено око 9.000 натписана на етрурском језику. Међутим, и поред обиља материјала етрурски језик представља и данас тајну за лингвисте.

... Чича-Тома, позната личност из романа „Чича-Томина колџа“ од Харијете Бичер Стоу, није измишљена личност. Његово право име било је Џоџија Хенсон.

... прве лутке које говоре начинично је аустријски механичар Леонард Мелзел 1823 године.

... проналазач познатог „Папиновог лонца“, Денис Папин, није био физичар, већ лекар.

... птица албатрос може да снава и док лебди у ваздуху.

... грађење чувене Кеопсове пирамиде трајало је 2.700 дана и на њој је радило око 100.000 људи.

... језик Ескимима је један од најкомпличкованијих језика на свету. Чак и после десетак година проведених међу Ескимима, белци једва успевају да науче толико да могу да се споразумевају.

... кад би на свету нестало птица, људи би у року од седам година дошли у веома тежак положај, јер би се нисекти толико наможили да би уништили готово све растиње на земљи.

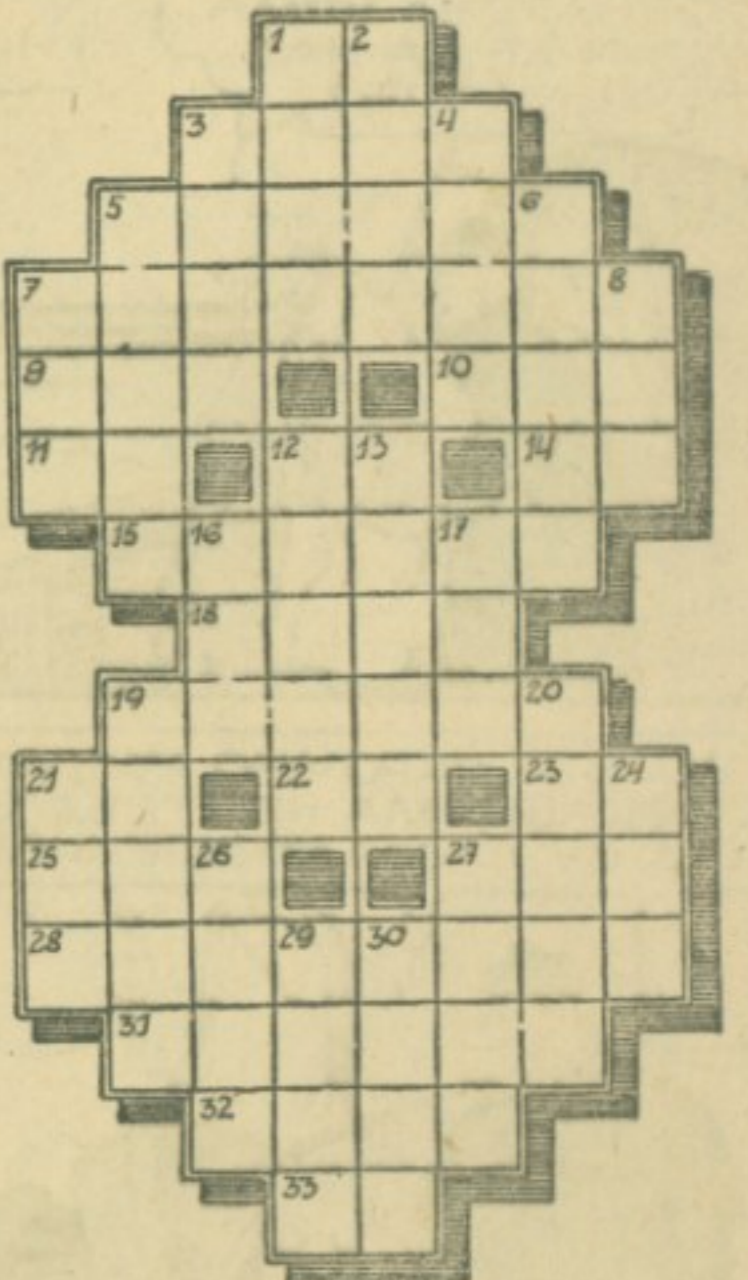
... у Шкотској, на острву Стафа, налази се једна пенина за коју се сматра да је најживописнија на свету. Море продире у њу 69 метара дубоко, а шум таласа тако чудно одјекује да су је због тога назвали „музичком пенином“.

... паукова мрежа тања је 35 пута од најтањег и најфинијег влакна за електричне сијалице.

Водоравно: 1) нота; 2) хумор; 3) град у Италији; 4) ред стубова; 5) усклик; 6) прилог; 7) река у Италији; 8) хемиски знак за иридијум; 9) лична заменица; 10) планина крај Скадарског Језера; 11) забрављен (латински); 12) град у Шпанији; 13) предлог; 14) мера за површину; 15) један зачина; 16) спеза; 17) производ пчеле; 18) врста цвећа; 19) вегетација слична степској; 20) запета; 21) потардана речца.

Усправно: 1) пољопривредна алатка; 2) полет; 3) обућарска алатка; 4) индиски новац; 5) део аутомобила; 6) просторија; 7) део женске одеве; 8) речно острво; 9) паразитска биљка; 10) средњовековни витез; 11) део главе; 12) један халогени елемент; 13) грчки филозоф и научник из Старог века који је пронашао магнет; 14) врста морског кретања; 15) део течности; 16) врста песме; 17) држава у Азији; 18) експлозивно оружје; 19) предговор; 20) област у југозападној Африци.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) јола; 2) камила; 3) сити; 4) ери; 5) плашт; 6) ара; 7) спруд; 8) вазали; 9) вага; 10) Ида; 11) олово; 12) ара; 13) Нера; 14) ар; 15) телал; 16) лак; 17) голи; 18) Канова; 19) пени.

Усправно: 1) јатак; 2) Омичаљ; 3) ли; 4) але; 5) Кил; 6) ара; 7) спруд; 8) плућа; 9) труба; 10) Еболи; 11) ривал; 12) Изидра; 13) нагон; 14) завет; 15) вокал; 16) амали; 17) Орегон; 18) алови; 19) рак; 20) ала; 21) кап; 22) не.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ИМАТЕ ЛИ ДОБРО ПАМЋЕЊЕ?

Горњу слику посматрајте гачно три минута и поставте се да за то време детаље на њој добро уочите. Затим покријте слику

руком и покушајте да одговорите на ова питања:

- 1) Да ли из димњака на кући избија дим?
- 2) Да ли оба детета имају капе на глави?
- 3) У којој руци девојчица носи торбу?
- 4) Колико прозора има кућа?
- 5) Да ли жена носи кишобран?
- 6) Да ли жена има на ногама плитке или дубоке ципеле?
- 7) Да ли сунчани зраци

СТВАРАЈУ НЕКУ СЕНКУ НА СЛИЦИ?

8) Да ли сенка од дрвета пада на кућни кров?

Ако успете да одговорите на сва постављена питања, значи да имате одлично памћење. Покушајте!

ЛАНЦ

На горњој слици видите један ланац испрекидан на пет делова. Посматрајте слику, око 60 секунди, затим је склоните, па одговорите на ово питање: колико би пута требало отворити све кружиће да би се зпет добио повезан ланац?

Ако не знате, рећи ћемо вам: три пута!

СКРИВЕНО БЛАГО

У подруму овог замка, до кога се долази кружним ходницима, налази се један сандук пун драгоцености.

сти. Власник замка, пред своју смрт, написао је ове речи: „Ући на доња врата и пре но што дођеш до блага мораћ да прођеш кроз све ходнике замка. Ниједном не смеш да прођеш два пута кроз исти ходник, нити сме да ти се укрсти пут. Кад будеш нашао благо изнећеш га кроз капију лево од оне кроз коју си ушао.“

Један храбар човек нашао је благо и изнео га из замка. Како?

WALT DISNEY'S
Петар Пан

ЗВОНЧИК, БАВОЛИЦА ПЕТРА ПАНА, ЗАБАВЉА СЕ ПОСМАТРАЈУЊИ ДЕЧЈЕ НАПОРЕ ДА НАУЧЕ ДА ЛЕТЕ.

ЗВОНЧИК ЛЕТИ ПО СТРАНИ ЈЕР ЈЕ ЛУБОМОРАН ЗБОГ ПЕТРОВЕ ПАЖЊЕ ПРЕМА ВЕНДИ.

ПУСТОЛОВИНЕ МАЛОГА ЦОНИЈА,
МОРНАРА ТОМА ТРАУТА
И КИНЕЗА ШАНГ ЛИНА

ПОШЕНА ТАЛАСИМА И ГОЊЕНА ВЕТРОМ, „МОРСКА ЛАСТА“ СЕ СВЕ ВИШЕ УДАЉУЈЕ ОД АЗИСКОГ КОПНА. КРМА СЕ ПОНОВО ПОКВАРИЛА, И НАШИ СУ ПРИЈАТЕЉИ ОСТАВИЛИ НА МИЛОСТ И НЕМИЛОСТ МОРСКИМ СТРУЈАМА.

